

Soós Tihamér: Nemzetiszocialista nevelés a III. Birodalomban. Centrum Kiadóvállalat Rt. Budapest. Évszám nélkül. 8-r., 64 lap.

A nevelésügyi irodalom egyik jelentős feladata, hogy a közvéleményt a külföld nevelésügyéről állandóan tájékoztassa. Minél közelebbi országról van szó, annál inkább fontos, hogy a magyar nevelők tudják: milyen a kérdéses állam köznevelése. Nemcsak a várható hatások miatt szükséges ez, hanem saját munkánk tudatossága szintén megkívánja. Németországot évszázados kultúrkapcsolatok fűzik hazánkhoz. Igaz, hogy egész közoktatásügyünk hosszú időn át a kívánatosnál nagyobb mértékben tükrözte mind iskolaszervezetben, mind oktatási anyagban, a német rendszert. Mostani önállóságunk nem jelenthet azonban elszigetelődést, mert ennek eredménye a külföldi mozgalmakról való tájékoztatatlanságunk lenne. Ez semmiképpen sem kívánatos. A mai Németország nevelésügye az említettekén kívül azért is számíthat napjainkban fokozott érdeklődésre, mivel a vajúdjó új európai életforma egyik tipikus mozgalmával állunk szemben. Szinte csodálkoznunk kell, hogy számos szaklapban megjelent beszámolón kívül, amelyek inkább csak részletkérdéseket öleltek fel, s egy-két önálló kísérlettől eltekintve, a III. Birodalom nevelésügyét átfogóan ismertető munka magyar nyelven még nem látott napvilágot. (Az utóbbi időkig a németek is óvakodtak ilyen összefoglaló könyv megírásától!) Ezért érdemel *Soós Tihamér* munkája különös figyelmet.

Mielőtt a szerző szorosabb értelemben vett feladatához kezdene, szükségét érzi annak, hogy a nemzetiszocializmus alapelveit és a mozgalomnak a neveléshez való viszonyát tisztázza. Ezt röviden intézi el. A lényegét sikerül megragadnia. Kár, hogy a IV. pontban, ahol a nemzetiszocializmus és a vallás kapcsolatát tárgyalja, kissé kizökken ebből a tárgyilagosan csak ismertető szerepéből, s az olvasó a végén mégis kétségben marad a szerző állásfoglalása felől.

A munka első részében (16—37. l.) *a nemzetiszocialista iskolai nevelést és oktatást* ismerteti előbb általában, majd részletesebben szól a népoktatásról, végül a közép- és felsőoktatásról. E fejezet első pontjában hiányát érezzük a mélyebb alapvetésnek. A nemzetiszocializmus nevelési elveinek hővebb kifejtését vártuk. Ez valóban szükséges lett volna. Az iskolaszervezet ismertetése szintén elég vérszegény. A szakoktatás című pont pedig kizárólag a mezőgazdasági irányú továbbképzést öleli fel. A III. Birodalom szakoktatása, de egész iskolarendszere, bár régi tarkaságával szemben sokkal áttekinthetőbb és egyszerűbb lett, jóval gazdagabb az itt ismertetettnél. Igaz, hogy a szerző inkább az iskolán kívüli nevelést kívánta feltárni. Az első rész kapcsán mégis meg kellett tennünk ezeket a megjegyzéseket, mert az érdeklődő így nem kap egészen pontos képet a mai német iskolaszervezetről.

A második rész (38—61. l.) *a nemzetiszocialista iskolán kívüli nevelést* tartalmazza. Ez a fejezet sem meríti ki a címében foglaltakat, a Hitler-Ifjúság szervezetét és munkásságát ellenben kimerítően és szemléletesen tárja elénk. Főleg a világnézeti nevelés fogalomköreinek részletezéséből tűnik ki ennek az ifjúsági szervezetnek kötelességteljesítésre és felelősségérzésre nevelő óriási hatása. A Német Leányszövetség sajátos rendeltetését szintén.

sikerülten vázolja. Szemléletes az iskolarendszerről függelékként közölt vázlatos rajz is.

A szerző — a bevezetés szerint — azt tekintette feladatának, hogy a mai Németországban folyó nevelés kérdését méltassa és ismertesse saját nemzetnevelésünk javára. Ami az ismertetést illeti, már utaltunk arra, hogy hézagos. Nem nyújt áttekinthető képet az egész köznevelés szervezetről. Ez utóbbi u. i. jóval több mint az iskolarendszer és az ifjúsági egyesületek munkája. A nemzetiszocializmus mozgalmának legjelentősebb nevelésügyi eredménye éppen annak az ősi platonai elgondolásnak megközelítése, hogy az állam hatalmas nevelő intézmény, s minden megnyilvánulása tudatosan alakítja polgárait. Kár, hogy a szerző nem várta meg *Rudolf Benze: Erziehung im Grossdeutschen Reich* című könyvének megjelenését (amelyet különben e sorok írója folyóiratunk 1940. évi 2. számában, a könyv szerzője pedig a *Nevelés* c. folyóirat pedig f. évi 4. számában ismertetett), mert ha a sok forrásmunkából merített részleteket és személyes tapasztalásainak eredményét az említett német könyvnek beosztása szerint csoportosította volna, ismertetése eredményesebb lehetett volna. — A szerző méltatást is végzett. Könyve több pusztá tényeknek egymasmellé sorolásánál. Lát-szik, hogy általában lelkesedik az ismertetett eszmékért. Kár, hogy bíráló megjegyzésektől eléggé tartózkodik, holott éppen »saját nemzetnevelésünk javára« történő hasznosítás miatt lett volna erre nagy szükség. Nagyon helyes különben a szerzőnek az a megállapítása, hogy tárgyilagos ítélet a mai német nevelés eredményességéről majd csak néhány évtizedes távlatából lesz mondható. Meg kell még mondanunk, hogy a szerző stílusa pongyola. A németnyelvű forrásokhoz való túlságos ragaszkodása nem egy helyen egyenesen magyartalanná teszi.

Az említett kifogások ellenére is meg kell állapítanunk azonban, hogy *Soós Tihamér* füzete hiánypótló szerepet tölt be irodalmunkban. Kétségtelenül övé az érdem, hogy elsőnek vállalkozott a nemzetiszocialista nevelésnek magyar nyelven való önálló ismertetésére. Munkája bevezető és általános tájékoztatónak jól használható.

Jankovits Miklós.

Schwarz Etel: Nőnevelés és oktatás a XIX. században Magyarországon. Megjelent a Debreceni M. Kir. Tisza István Tudományegyetem Pedagógiai Szemináriumának és Pszichológiai Intézetének sorozatában. 1938., 8-r., 71 lap.

Ha végiglapozzuk neveléstörténeti tankönyveinket, szomorúan tapasztaljuk, hogy mily kevés bennük a hazai neveléstörténeti rész, s ami kevés van, az is elvész, összefüggő tárgyalás híján. Ennek oka az, hogy e téren még sok kutatómunkára van szükség, kevés a feldolgozott anyag. Bölcsészeti-doktori értekezésekkel, ha pontos és lelkiismeretes kutatásokon alapulnak, pár év alatt sokat lehetne segíteni e bajon. E hiányt pótló munkák közül való Schwarz Etelnek nagy szorgalommal készült értekezése is. Ha egyebet nem tett volna, mint kinyomozza és jegyzékbe foglalja a '81 forrásmunkát, melyet felsorol, már ezért is elismerést érdemelne, mert nagy szolgálatot